

Bogusław Kołodziej
Instytut Nauk Geologicznych
Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Współczesne i kopalne rafy środowisk mezofotycznych

[Rafy strefy półmroku]

**POLSKI WKŁAD
W NAUKĘ O OCEANIE I MORSKĄ EDUKACJĘ PRZYRODNICZĄ**

28-30 IX 2021

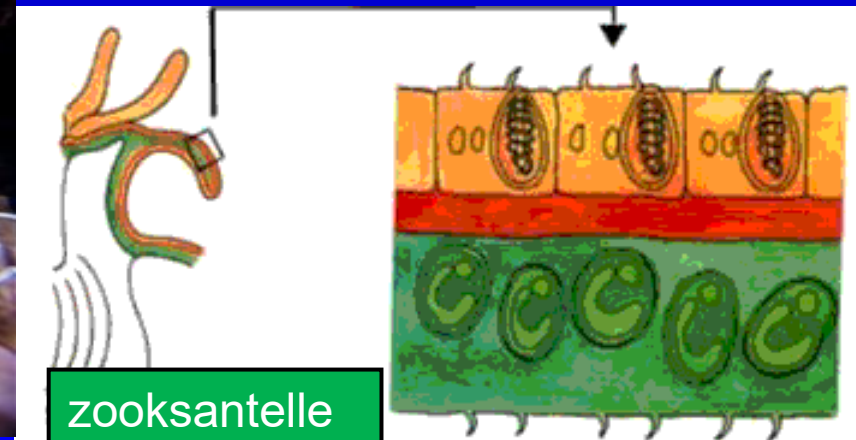
„Klasyczne” rafy koralowe – wody ciepłe, dobrze naświetlone
(clear versus turbid-water reefs)

Ewolucyjne trendy i sukces Scleractinia m.in. symbioza z zooksantellami

Koralowce czerpią wiele korzyści z symbiozy z glonami,
lecz są od nich uzależnione

Współczesne głębokowodne rafy budowane przez koralowce niezooksantellowe

Lophelia pertusa

Głębokość głównie 200–1000 m;
np. Morze Północne

Koralowce zooksantellowe ze środowisk mezofotycznych (30-150 m)

Mezofotyczne ekosystemy koralowe
(*mesophotic coral ecosystems*)

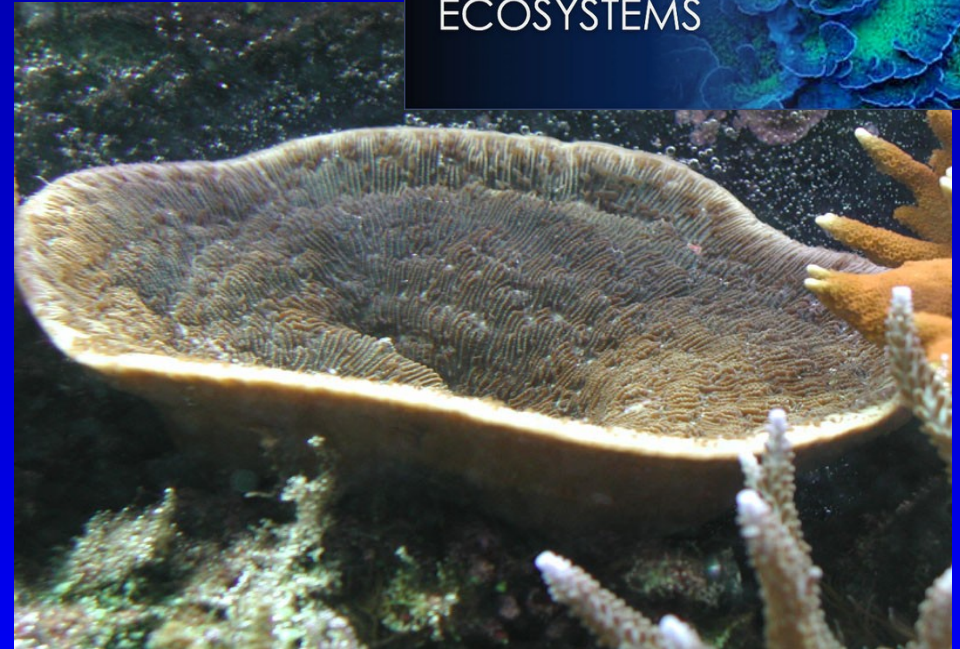

Adaptacje fizjologiczne i morfologiczne:

- komórki pigmentowe w polipie zmieniają długość światła na taką, której wymagają zooxantelle
- spłaszczona, płytowa morfologia zwiększa funkcjonalną powierzchnię koralowca
- przystosowanie do efektywniejszego odżywiania heterotroficznego

Leptoseris fragilis

– głębokomorski koralowiec zooxantellowy

Jarosław Stolarski

Słoneczna symbioza

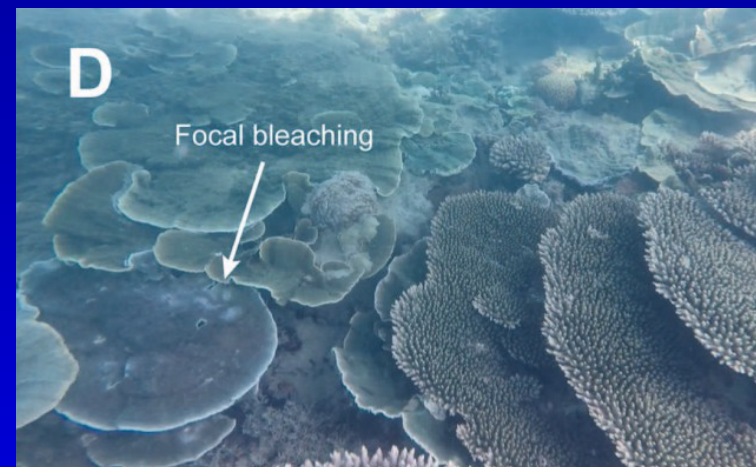
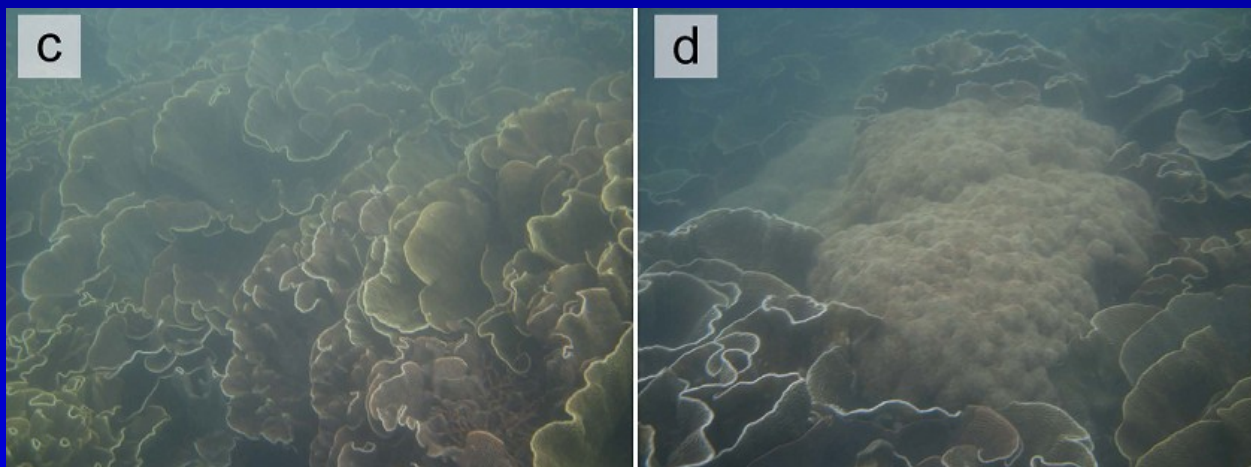
**MALEŃKIE, PÓŁPRZEZROCZYSTE POLIPY KORALOWE
- ARCHITEKCI I BUDOWNICZOWIE POTĘŻNYCH
RAF KORALOWYCH - SWĄ MOC ZAWDZIĘCZAJĄ ZWIĄZKOWI
Z JEDNOKOMÓRKOWYMI GLONAMI WPRZĘGAJĄCYMI
DO PRACY NIEWYCZERPANE ŹRÓDŁO ENERGII - SŁOŃCE.
WYDAWAŁOBY SIĘ, ŻE ŚRODOWISKIEM ICH ŻYCIA POWINNY BYĆ
WYŁĄCZNIE PŁYTKIE, INTENSYWNIE PRZEŚWIETLANE WODY.
NIEOCZEKIWANIE ODKRYTO JE TAM, GDZIE PROMIENI
SŁONECZNYCH JEST JUŻ NIEWIELE. NIEDOSTATEK TEN KORALE
NADRABIAJĄ NIEZWYKŁYMI PRZYSTOSOWANIAM...**

Stolarski, J., 1994. Słoneczna symbioza. *Wiedza i Życie*, 2: 46-49.

Płytkomorskie rafy środowisk mezofotycznych

- rafy wód zamulonych (*turbid-water*)
- niskie naświetlenie wynika z zamulenia

Paluma Shoals, Wielka Rafa Koralowa

Liczne koralowce w marglach

(środowisko z dużą dostawą osadu z lądu)

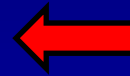
Dolna kreda, Bułgaria

Tabela stratygraficzna

ERA	OKRES	WIEK (mln lat)
KENO-ZOICZNA	CZWARTORZĘD	
	NEOGEN	1,8
	PALEOGEN	23,0
MEZO-ZOICZNA	KREDA	65,5 ± 0,3
	JURA	145,5 ± 4,0
	TRIAS	199,6 ± 0,6
	PERM	251,0 ± 0,4
PALEOZOICZNA	KARBON	299,0 ± 0,8
	DEWON	359,2 ± 2,5
	SYLUR	416,0 ± 2,8
	ORDOWIK	443,7 ± 1,5
	KAMBR	488,3 ± 1,7
PREKAMBR	542,0 ± 1,0	

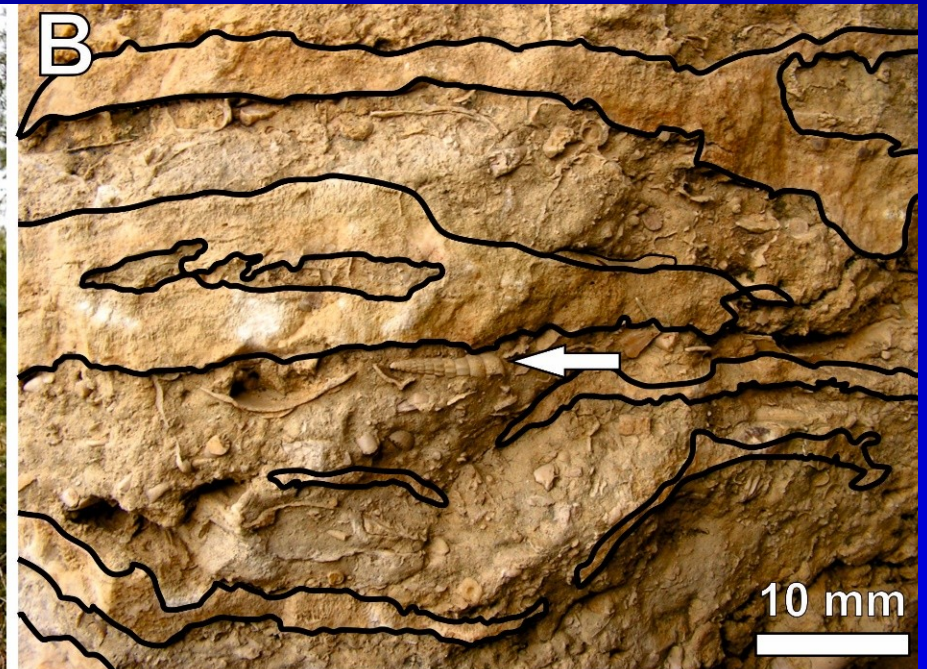
Wiek omawianych kopalnych raf mezofotycznych

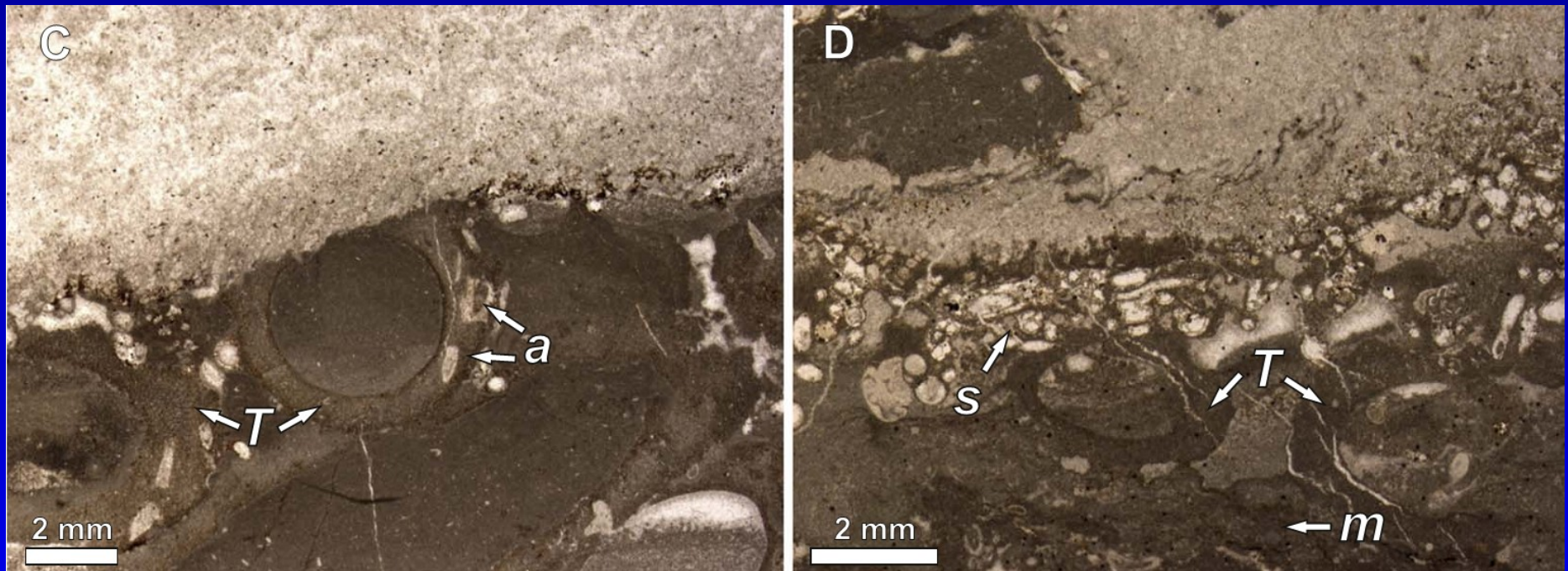
Triasowe rafy mezofotyczne

(śr. trias (anizyk), ok. 240 mln lat, Śląsk Opolski)

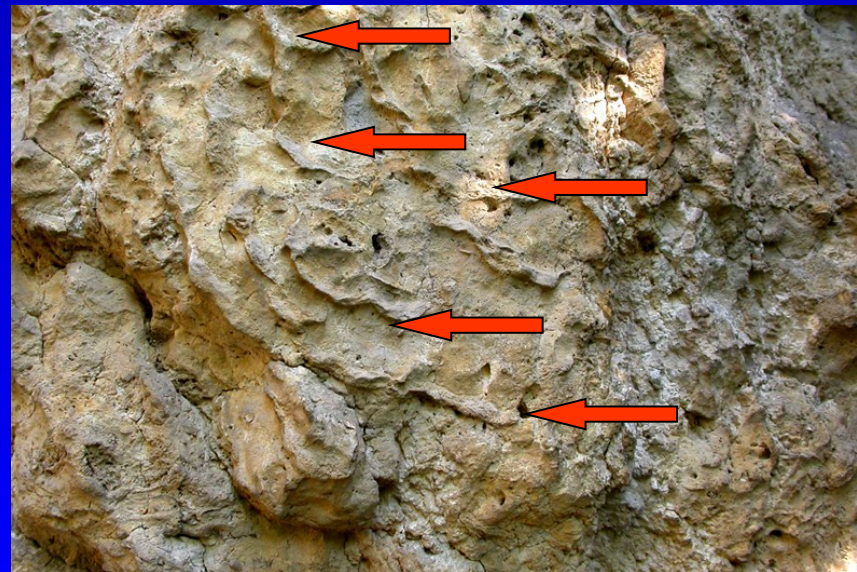
Organizmy inkrustujące dolne powierzchnie koralowców

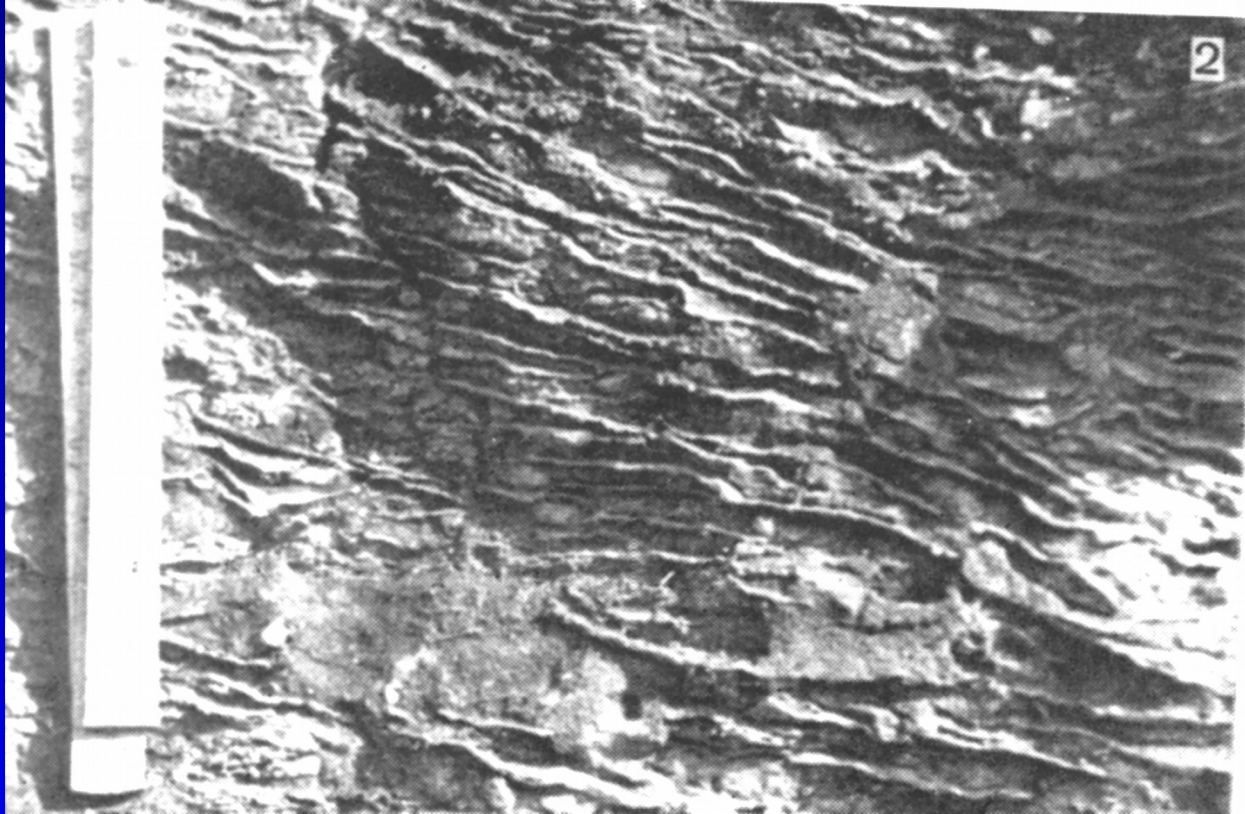
Jurajskie rafy mezofotyczne

(górna jura (oksford), ok. 160 mln lat,
Bałtów k/Ostrowca Świętokrzyskiego)

Jurajskie rafy mezofotyczne (górna jura (oksford), ok. 160 mln lat, Wyżyna Krakowsko-Częstochowska)

**Kolonie koralowców z grupy mikrosolenidów
Julianka koło Częstochowy, oksford**

Roniewicz & Roniewicz (1971)

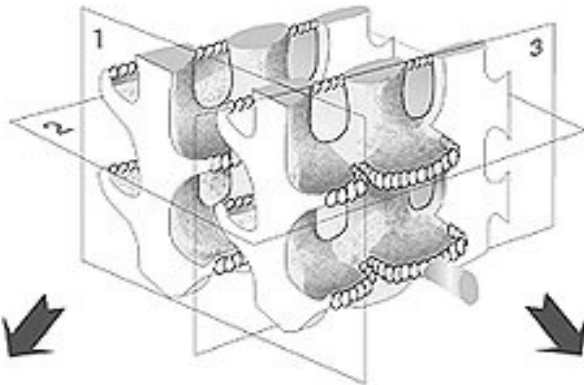

Podrząd Microsolenina Morycowa & Roniewicz, 1995

MICROSOLENIDS

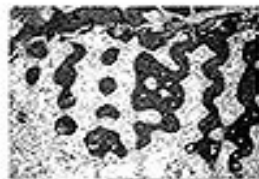
General transversal view

1. Longitudinal section
Alternated penulae

2. Transversal view
(penulae visible)

3. Longitudinal section
through one septa

320

G.A. Gill et al. / Sedimentary Geology 166 (2004) 311–334

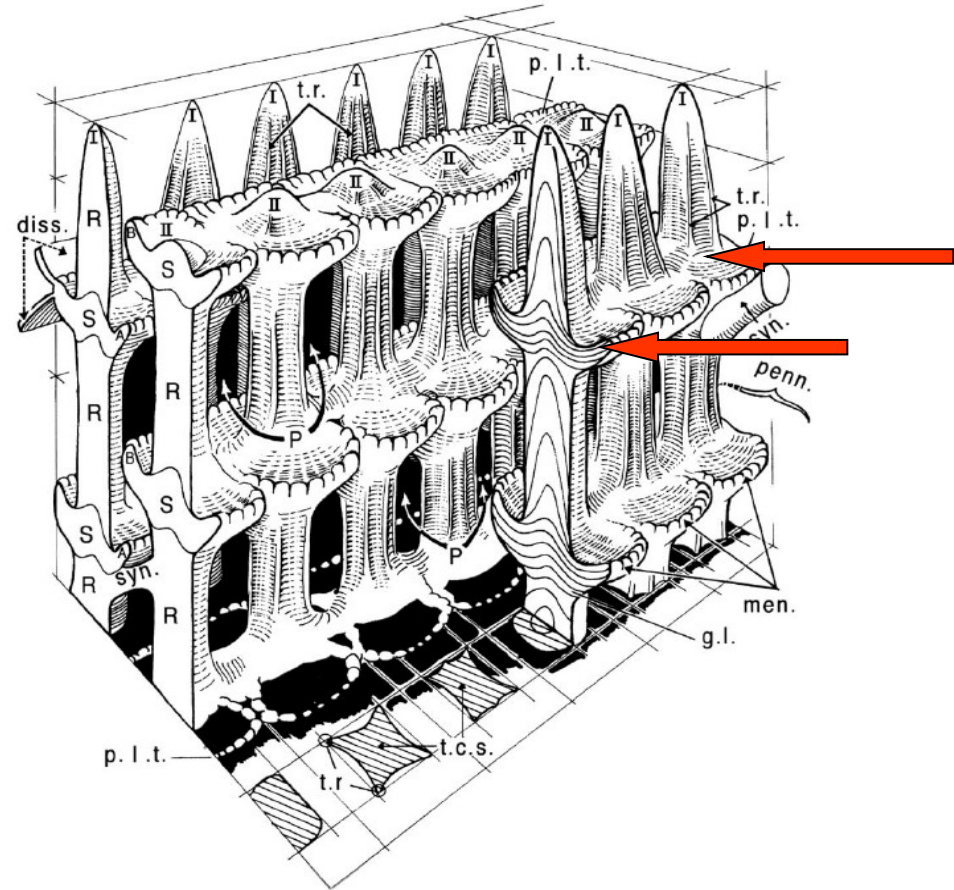
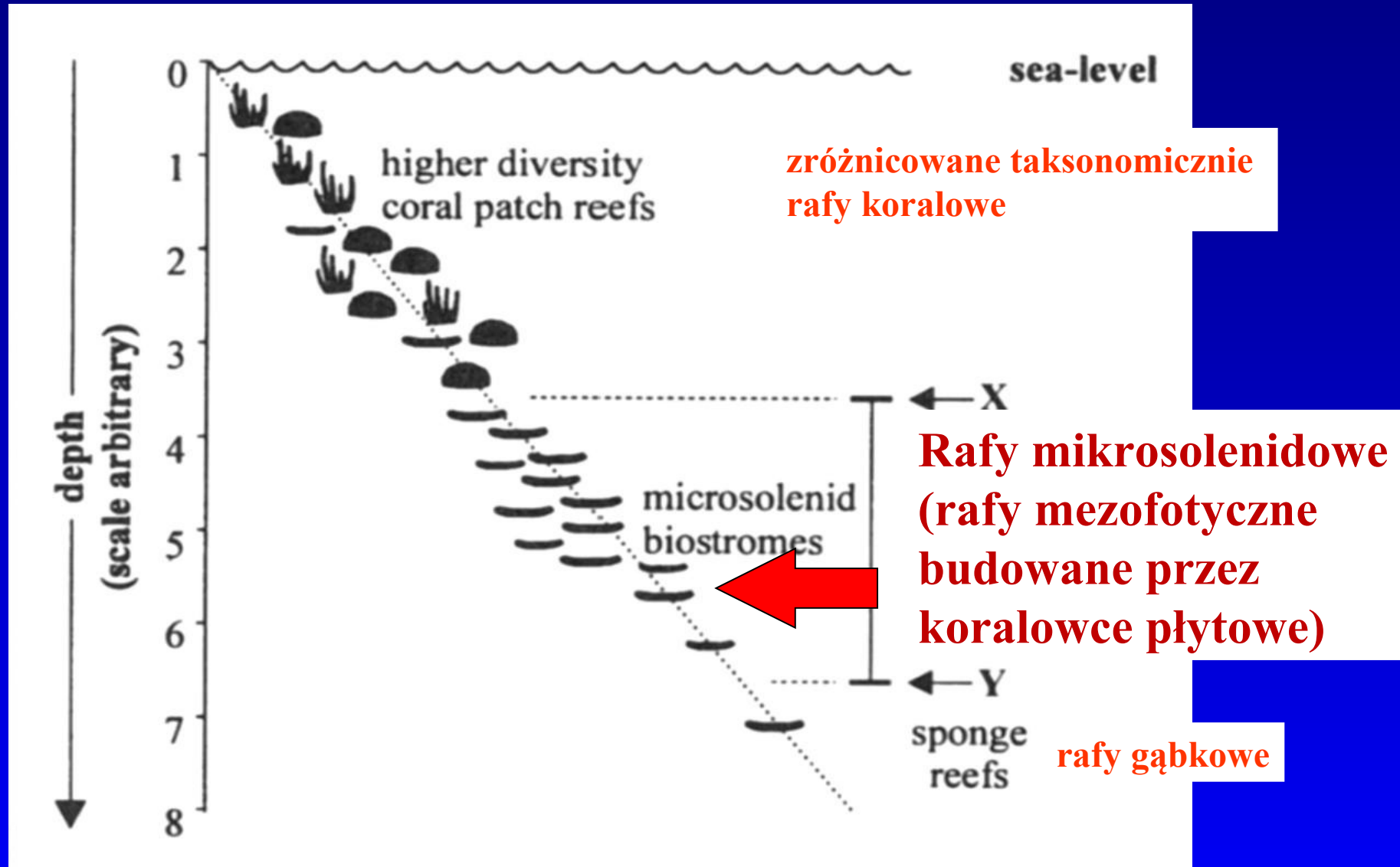

Fig. 5. Terminology of pennular structure. Legend: penn—penulla; p.l.t.—penular lateral teeth; men.—menianum, a balcony formed by the lateral juxtaposition of penulae; diss.—dissepiment; syn.—synapticula; p.—pore; g.l.—growth lines; R—supposed rapid growth phase (interpenular interval); S—supposed slow growth phase (penular interval); t.r.—tabecular ridges; t.c.s.—tabeculae in cross-section; I—upper growing level; II—lower penular level (stationary). Each septum is defined by a row of tabeculae, each bearing several levels of stacked penulae. Penulae can coalesce to form menianae, building a sort of continuous balcony that may have indented rims (penular lateral teeth).

Relacje głębokościowe raf w późnej jurze

Kredowe rafy mezofotyczne (dolna kreda (apt), ok. 120 mln lat, Karpaty Południowe, Rumunia)

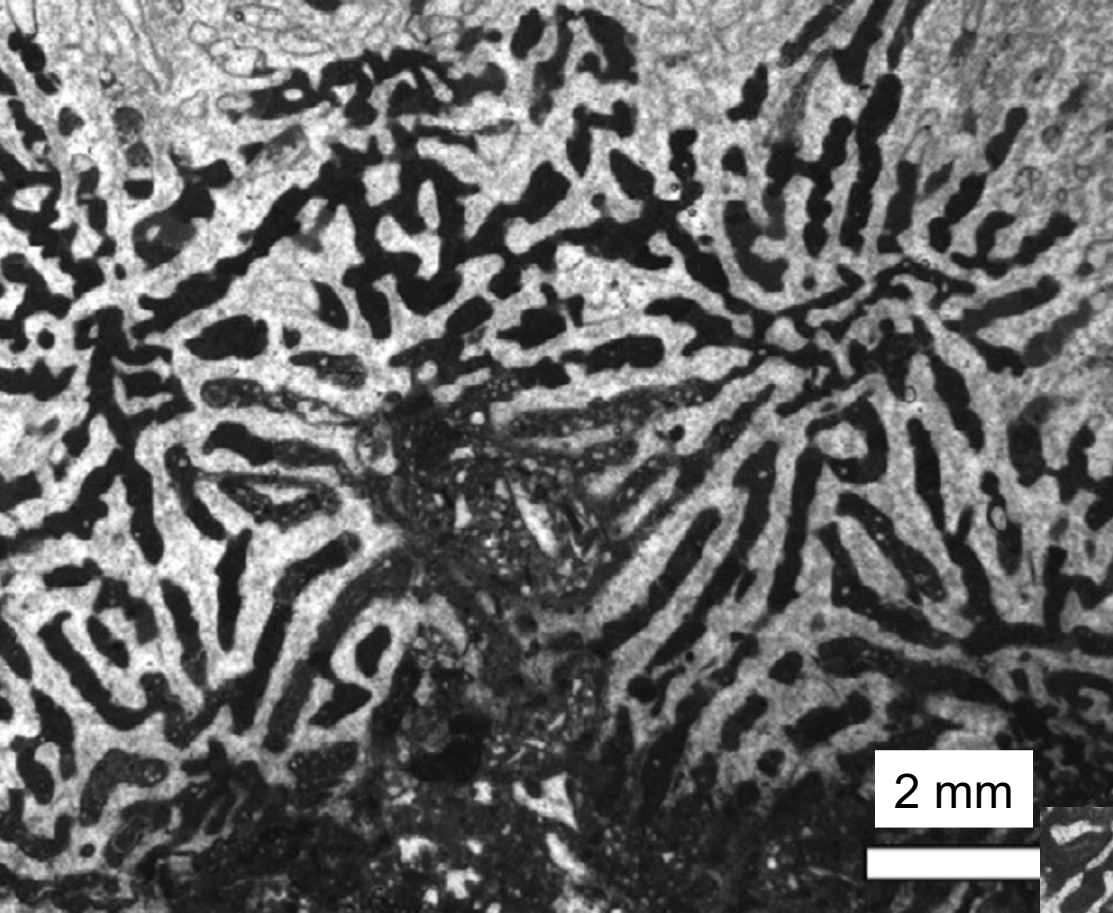
Kołodziej & Bucur (2020)

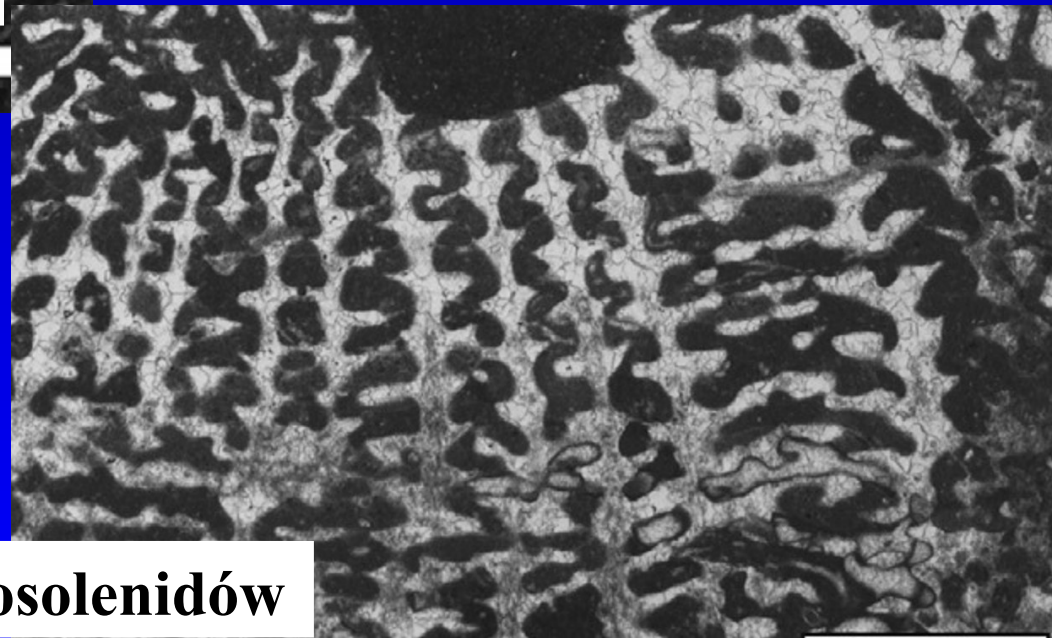

Kołodziej & Bucur (2020)

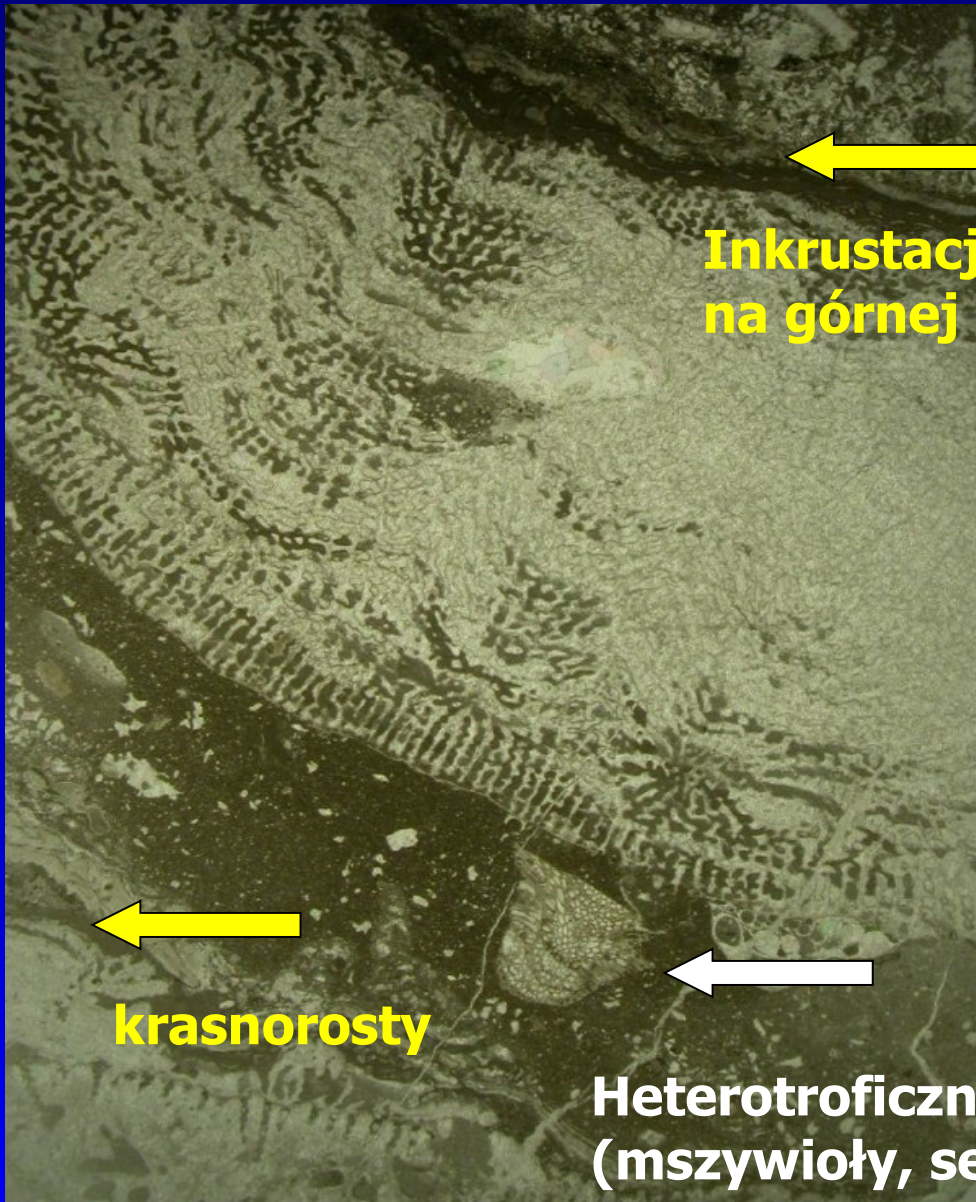
2 mm

Kołodziej & Bucur (2020)

Kolonie koralowców z grupy mikrosolenidów

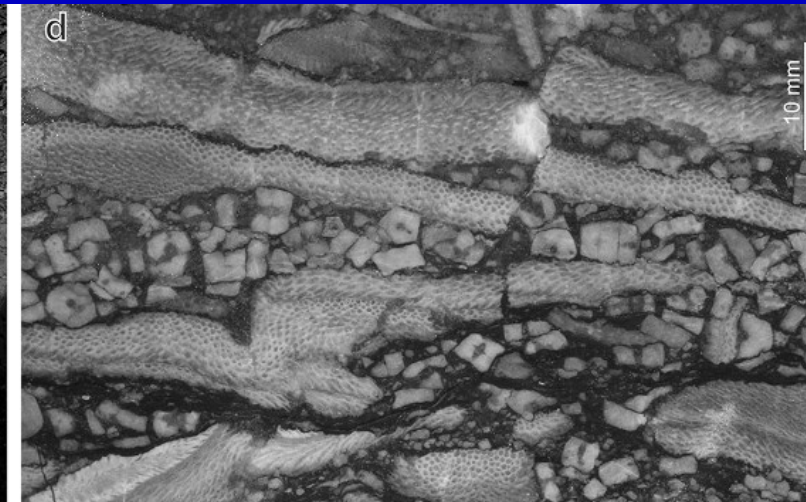
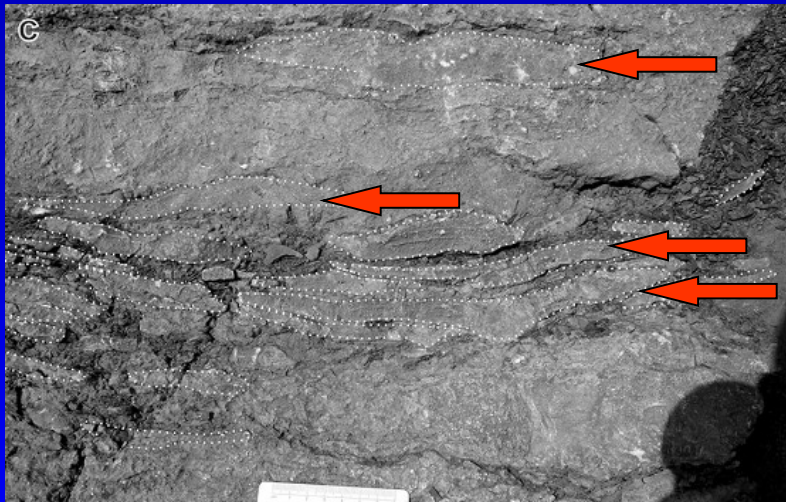
**Inkrustacje oportunistycznych krasnorostów
na górnej powierzchni koralowca (mikrosolenid)**

krasnorosty

**Heterotroficzne organizmy inkrustujące
(mszywioly, serpule) oraz naskorupienia mikrobialne**

Dewońskie (żywet) rafy mezofotyczne (ok. 390 mln lat, Góry Świętokrzyskie) (koralowce z rzędu Tabulata)

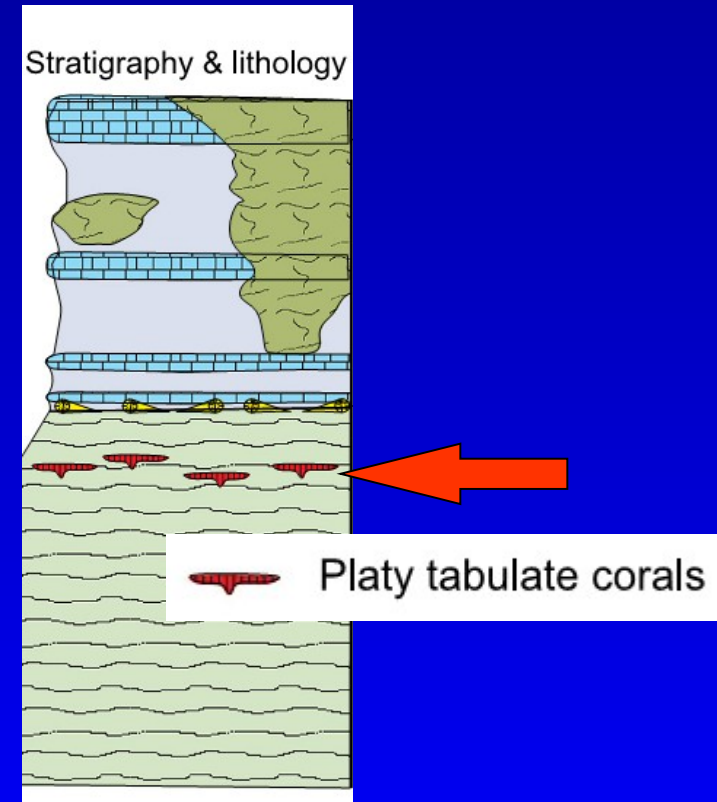

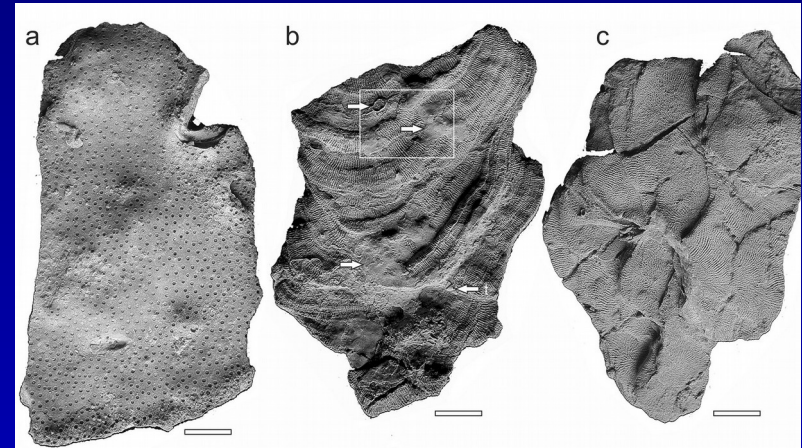
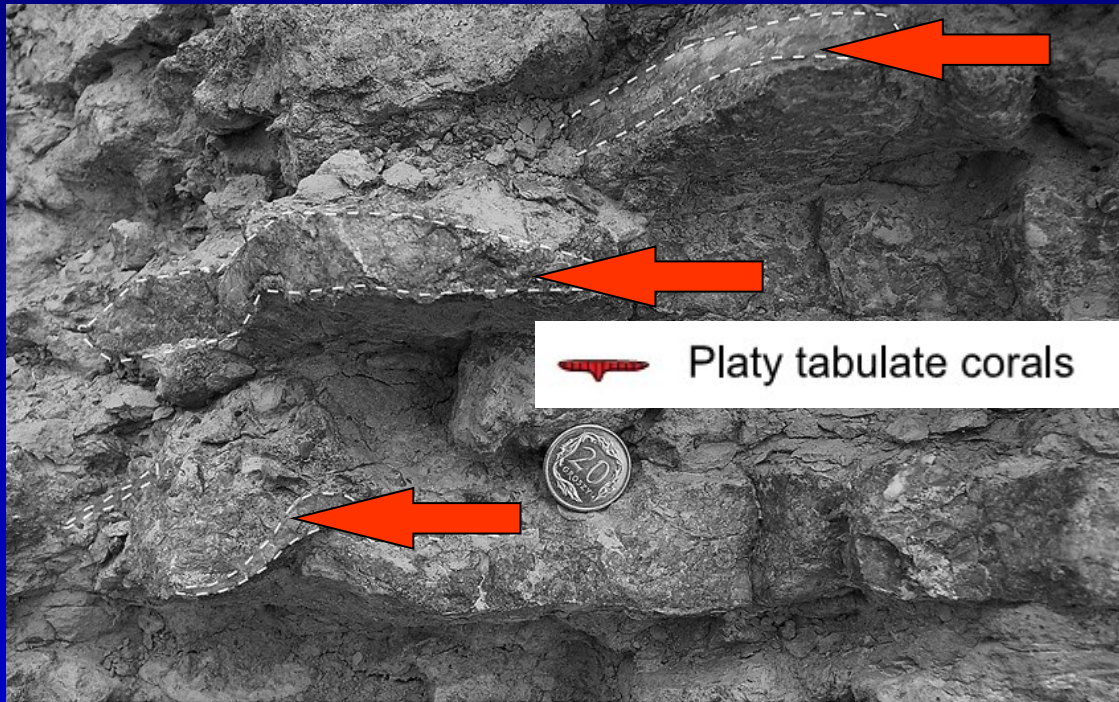
Sylurskie rafy mezofotyczne

(ok. 430 mln lat, Gotlandia, Szwecja)

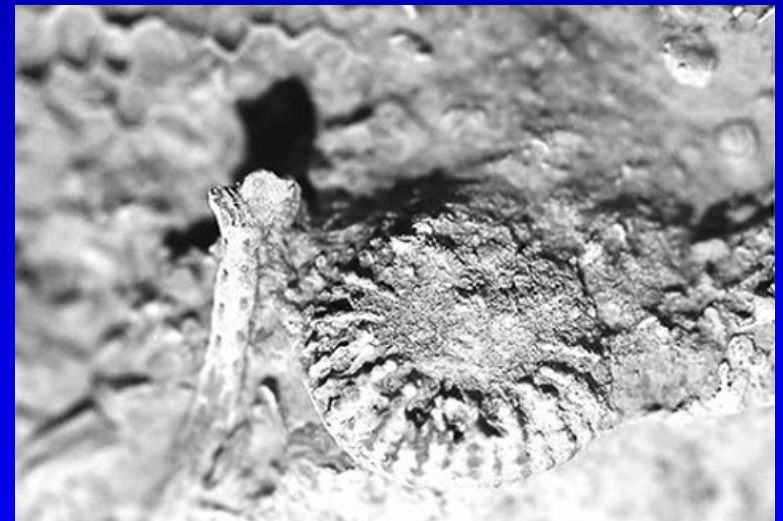
Najstarszy mezofotyczny ekosystem koralowy
(koralowce z rzędu Tabulata)

Inkrustacje na dolnych powierzchniach płytowych kolonii

Co jest rafa?

Rafa – definicja „klasyczna”: Morska struktura biogeniczna utworzona głównie przez osiadłe organizmy kolonijne (koralowce, glony wapienne, stłubiopławy, mszywioly), wznosząca się ponad otaczające dno i zdolna do przeciwdziałania się niszczącej działalności fal i prądów.

Rafa (w szerokim rozumieniu): lateralnie ograniczone struktury budowane w wyniku wzrostu lub metabolizmu bentonicznych organizmów morskich.

Czynniki kontrolujące rozwój raf

- **Abiotyczne:** klimat, poziom i chemizm oceanów, trofizm
- **Biotyczne:** wymagania troficzne, symbioza, integracja kolonii, zdolność do inkrustowania i regeneracji, bioerozja, drapieżnictwo

*Reefs are like Shakespear,
the play goes on, but the actors change*

(amerykański geolog Robert N. Ginsburg)

Świat jest teatrem, aktorami ludzie, którzy kolejno wchodzą i znikają.

(Szekspir, *Jak wam się podoba*

tłum. Stanisław Barańczak)

Cały świat to scena,

A ludzie na nim to tylko aktorzy.

Każdy z nich wchodzi na scenę i znika,

A kiedy na niej jest, gra różne role.

(tłum. Maciej Słomczyński)

EWOLUCJA RAF

Gildie zespołów rafowych

- **Konstruktorzy**
- **Organizmy wiążące**
- **Organizmy biernie wychwytyjące osad**
- **Destruktorzy**
- **Mieszkańcy**

Rafy stromatolitowe

Gigantyczny stromatolit, prekambryj, Kanada

Gildie rafowe

czyli pierwszoplanowi i drugoplanowi „aktorzy” na rafie

- **Konstruktorzy**
- **Organizmy wiążące**
- **Organizmy wychwytyjące osad**
- **Destruktorzy**
- **Mieszkańcy**

Organizmy rafowe

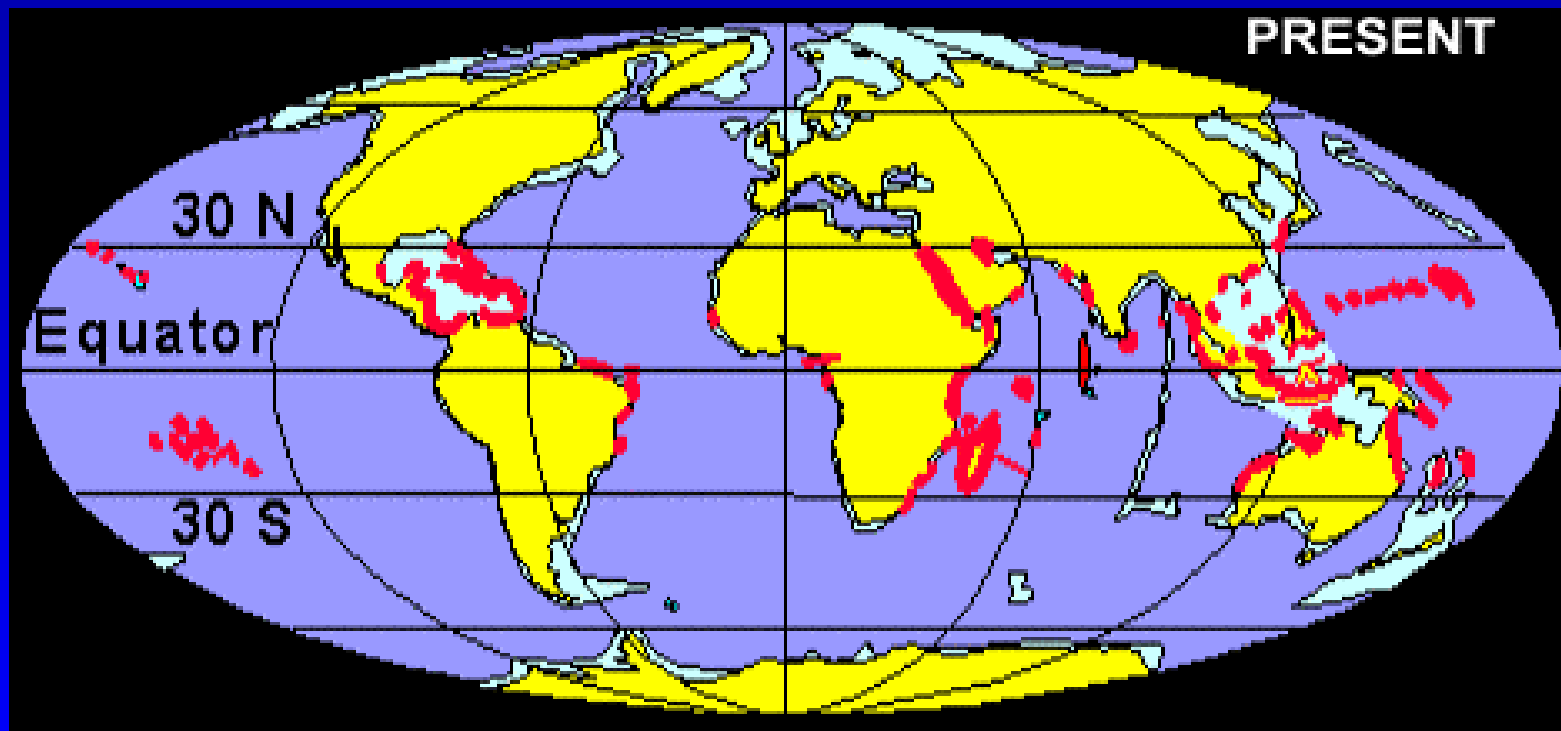
„Aktorzy”

Temperatura wody, chemizm, głębokość

„Kierownicy planu”

Rozmieszczenie współczesnych raf

Podsumowanie

- Mezofotyczne ekosystemy koralowe: rafy budowane przez koralowce zooxantellowe w wodach słabo naświetlonych
- **Głębokowodne rafy mezofotyczne: 30-150 m głębokości**
Płytkomorskie rafy mezofotyczne: słabe naświetlenie wynika z dostawy osadu z lądu (zamulenie)
- Adaptacje fizjologiczne i morfologiczne koralowców zooxantellowych żyjących w wodach o słabym naświetleniu. Między innymi koralowce posiadają często spłaszczoną, płytową morfologię zwiększającą funkcjonalną powierzchnię koralowca zooxantellowego
- **Obecnie najważniejszym koralowcem na rafach mezofotycznych jest rodzaj *Leptoseris*. W mezozoiku koralowce z podrzędu *Microsolenina***
- Rafy mezofotyczne z syluru Szwecji (430 mln lat) i dewonu Polski wskazują, że symbioza z glonami istniała u niektórych koralowców z rzędu *Tabulata*
- **Zespoły koralowców płytowych z triasu Opolszczyzny wskazują, że niektóre pierwsze koralowce z rzędu *Scleractinia* żyły w symbiozie z glonami**
- Głębokomorskie ekosystemy koralowe rozpatrywane są jako potencjalne refugia dla ryb oraz innych organizmów z zagrożonych płytkomorskich raf